

י"ח/אייר/תשפ"א

מכתב לצוותי החינוך בעקבות האסון במירון

אנשי חינוך יקרים,

ביממה האחרונה התבשרנו על האסון הכבד שהתרחש בהר מירון במסגרת ההילולה בקבר רבי שמעון בר יוחאי. זהו אירוע רב נפגעים עם הרוגים ופצועים רבים. הוא קשה מאד, כואב ומורכב. מעגלי הפגיעה רבים ומתפרסים על כל הארץ. משפחות רבות חוות שכול וגם חרדה עצומה סביב חיפוש אחר בני משפחה שנעדרו ונעלמו תוך כדי האירוע.

התרחשות קשה כרוכה בתחושות של פחד, חוסר ביטחון וחוסר מוגנות, גם בקרב מי שאינו קשור ישירות לאירוע. זהו אירוע בסדר גודל לאומי המחייב התערבות ושיחה עם התלמידים.

- חשוב לקיים שיח פתוח המכיל מידע רלבנטי ואמין, הקשבה וליווי מותאם צרכים. שנעלה שתי הנחות יסוד:
1. במקומות בהם המבוגרים (נוגע במיוחד לאלו הקשורים לנפגעים או לאירוע) חווים בלבול, חוסר ביטחון ואף פחד, יש להניח שהתלמידים ובעיקר הצעירים שבהם, חווים רגשות דומים ביתר עוצמה.
 2. הילדים לומדים לפענח את המציאות ולהקנות לה משמעות על ידי התבוננות במבוגרים. החוויות שלהם מתעצבות מהתבוננות בהם.

בתוך כך, מחויבותנו החינוכית היא, לתווך את המציאות בצורה אחראית, נוכח מה שקרה וזאת בהתאם לשלב ההתפתחותי שבו הם מצויים.

לאור זאת, יש חשיבות רבה בקיום שיחה בכיתה, שבה תינתן הזדמנות לדבר, להקשיב זה לזה ולהעביר מסרים מחזקים ומרגיעים. יש צורך לאפשר לתלמידים לשוחח על האירועים שקורים, לשתף במחשבות ולשוחח על מה שעשוי לסייע בעת הזאת. ניהול דיון ישיר ופתוח, המכוון לעשייה ולחיבור לאמונה, לכוחות ולתקווה, יש בו כדי לחזק את הביטחון הבסיסי, להפחית חוסר אונים ולסייע בהתמודדות טובה יותר.

יש לקיים שיח מקדים עם צוות המורים, ולעבוד בתהליך מקביל כדי לתת למורים עוגן להישען עליו ולחזק את תחושת המסוגלות שלהם. חשוב לבסס את תחושת רציפות התפקיד שעיקרה-חיזוק דמות המורה כדמות מנהיגה משמעותית, קשובה ומסייעת במצבי לחץ. יש לומר שתינתן הזדמנות בהמשך לדבר גם על מה שקורה למורים ברמה האישית.

יש לעשות מיפוי מדויק של מעגלי הפגיעה של תלמידים: מיהם הנפגעים הישירים (אלו שבני משפחתם/חבריהם או שכניהם נפגעו, כאלה שהיו באירוע וכד'), בכל רמות הפגיעה מהישירות ביותר ואילך ולהיערך למתן סיוע וליווי מתמשכים על פי הצורך. מומלץ לשלוח מכתב להורים שבו תפורט הפעילות שנעשתה עם התלמידים וזו המתוכננת בהמשך ולהוסיף מספרי טלפון וכתובות לסיוע ועזרה בעת הצורך. יש לכנס צל"ח (צוות לשעת חירום) בכל בית ספר הקשור לאירוע במטרה לנהל את האירוע באופן מתמשך על פי מה שיידרש. הצל"ח יבנה תמונת מצב עדכנית הרלוונטית לבית הספר, יעשה מיפוי מעגלי פגיעות ויתווה כיווני התערבות ראשוניים ברמה הפרטנית וברמה הכיתתית.

הצל"ח יגדיר משימות מרכזיות ובעלי תפקידים רלוונטיים:

מדינת ישראל
משרד החינוך
מינהל פדגוגי
אגף בכיר שרות פסיכולוגי ייעוצי

1. קשר עם כלל הורי בית הספר ושליחת מכתב הנחיות, הכולל גם דרכי התקשורת וסיוע.
2. תכנון סדר יום ראשון ומהלך ההתערבויות לפי זמנים.
3. תכנון שיחה מכינה עם המורים לקראת השיחה הראשונה בכיתות.
4. תדריך מיוחד יישלח לגננות.

בשיחות הכינתיות יש להתחיל¹ בהעברת מסר ברור של אמונה ובטחון, מוגנות ומחויבות להתגברות משותפת. עצם השיח בכיתה, עשוי לתת תחושה של "ביחד" ותחושה של תמיכה וערבות הדדית. התלמידים ישמעו זה את זה, ייווכחו לדעת שהם אינם חריגים, ויוכלו ללמוד מתוך מאגר משאבי ההתמודדות הכינתית שיווצר, על דרכי התמודדות אפשריות ומגוונות.

חשוב לתת מידע עובדתי על האירוע ולהתאימו לשלב ההתפתחותי של התלמידים ולמידת קרבתם לאירוע. בשיחה יש לתת מקום להבניית רצף האירוע ולהדגיש שהאירוע הסתיים ועתה יש לטפל, ללוות ולהתמודד עם השלכותיו. הכוונה לפעילות יעילה ולעשייה יש בהן כדי להפחית חוסר אונים, להגביר תחושת שליטה ויכולת להתמודד עם המצב.

תוך כדי השיחה יש להעביר מסרים בנוי חוסן², שיחזקו את תחושת הביטחון. זוהי הזדמנות למחנכים ולמורים להיות בעבור התלמידים אוזן קשבת למה שמעסיק כל אחד ואחת מהם ולהרחיב את משאבי ההתמודדות שלהם.

כאן המקום להדגיש, כי יועצים ופסיכולוגים חינוכיים מלווים את בתי הספר ובמקום בו ישנו צורך, ניתן לפנות אליהם בכל עת.

כי עת צרה היא ליעקב וממנה יושע

¹ על פי עקרונות מודל מעש"ה של דר' משה פרחי
² דוגמאות למסרים בנוי חוסן:

- תגובות פחד ולחץ הן תגובות נורמאליות וטבעיות למצבי משבר.
- לכל אחד יכולות התמודדות עם מצבים מלחיצים.
- כל אדם מתמודד באופן שונה במצבי לחץ ומשבר.
- מעגלי תמיכה של ילדים ושל מבוגרים מסייעים בהתמודדות עם מצב הלחץ.
- מותר ורצוי לבקש עזרה כאשר לחוצים, דואגים או חרדים.
- מצב משבר הינו מצב חריג וגיוס כוחות אישיים מסייע בחזרה למסלול חיים תקין.